

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

**Сергеєнко О. М.
01 вересня 2023 року**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІФОНІЯ**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво естради» «Звукорежисура» «Спів» «Інструментальне виконавство(за видами)»
Статус дисципліни	Вибіркова

Київ – 2023р.

Робоча програма навчальної дисципліни «ПОЛІФОНІЯ» для здобувачів вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Розробник:

Раковська І.Е. - викладач-методист, КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Мистецтво співу»

Протокол № 14 від « 23 » червня 2023 р..

Завідувач кафедри **Кочерга А.І.**

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Музичне мистецтво естради»

Протокол № 2 від 01 вересня 2023 р.

Завідувач кафедри **Карпенко-Боднарук Ж.Л.**

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Інструментальне виконавство» (за видами)

Протокол № 2 від 01 вересня 2023 р.

Завідувач кафедри **Ясько О.А.**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки: 4-й	
Загальна кількість годин – 90	90	90
Кількість модулів – 1 Змістових модулів – 3	Семестр:	
Тижневих годин	8 - й	8– й
Для денної форми навчання: аудиторних 8-й семестр – 2 x 16 = 32 години. Самостійної роботи студента – 58 годин. Для заочної форми навчання аудиторних: 8-й семестр – 8 годин. Самостійної роботи студента – 82 години.	Лекції	
	-	-
	Практичні	
	32	8
Вид підсумкового контролю: 8-й семестр – диференційований залік.	Семінарські	
	-	-
Форма підсумкового контролю: тестування; написання поліфонічного фрагменту; поліфонічний аналіз	Самостійна робота:	
	58	82

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Поліфонія**» є надання студентам відомостей з історії та теорії поліфонії, навчити аналізувати твори з використанням різних гармонічних засобів та поліфонічних технік і форм, навчити використовувати гармонічні прийоми і поліфонічні техніки в практичній діяльності (в процесі написання власних композицій, аранжування чи музикування), сприяти культурному і професійному розвитку студентів.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальний компетентностей:

ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблему.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність працювати автономно.

ЗК 13. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальних компетентностей:

СК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК 5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК 10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК 11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК 13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Поліфонія**» є опанування таких навчальних дисциплін (освітніх компонентів ОК) освітньої програми (ОП):

Теорія музики

Сольфеджіо

Гармонія

Додатковий музичний інструмент

Клас ансамблю

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни «**Поліфонія**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Аналізувати музичні твори з відокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / лекторській практичній діяльності.	ПРН 11
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПРН 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПРН 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Поліфонія**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Аналізувати музичні твори з відокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / лекторській практичній діяльності.	ПРН 11
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПРН 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПРН 17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результати в навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- індивідуальне або групове опитування;
- тестові завдання;
- поліфонічний аналіз з використанням нот або аудіозапису;
- письмова робота: написання поліфонічних фрагментів за заданим параметром;
- Диференційований залік.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

- індивідуальне або групове опитування;
- написання поліфонічного фрагменту;
- поліфонічний аналіз.

Форма модульного контролю:

- тестування;
- написання поліфонічного фрагменту;
- поліфонічний аналіз.

Форма підсумкового семестрового контролю:

- диференційований залік 8 семестр

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Весь обсяг роботи студента за семестр підсумовується за допомогою накопичувальної системи балів. Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних за знання матеріалу тем (за поточний, модульний (семестровий) контроль), з подальшим переведенням в національну шкалу.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за різні види завдань вказана в таблиці.

Модуль 1										
	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Разом за темами	Залік	Всього
	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7			
Аудиторні і практичні заняття	5	5	5	5	5	5	5	35		
Самостійна робота студента	5	5	5	5	5	5	5	35		
Сума балів								70	30	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота включає різні форми роботи, які оцінюються різною кількістю балів.

Поліфонія: тестування — 5 балів, поліфонічний аналіз — 10 балів, написання поліфонічного фрагменту з використанням заданої поліфонічної техніки — 15 балів. Максимально можлива сумарна кількість балів — 30.

Тести включають 10 питань, кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів за практичні форми роботи набирається у випадку точного виконання поставлених завдань з продукуванням оригінальних висновків, вільним володінням і застосування метро-ритмічних положень, створенням відповідних технічним вимогам та визначеним музичною практикою естетичним цінностям власних робіт. За допускання однієї двох дрібних неточностей при виконання практичних форм роботи оцінка знижується на 1-3 бали. За допускання двох-трьох неточностей у визначенні музикознавчих понять, обґрунтування висновків, узагальнень оцінка знижується на 4 — 6 балів. За не завжди точне, повне і правильне розкриття змісту матеріалу, фрагментарне вирішення завдання з допуском суттєвих помилок оцінка знижується на 7 — 15 балів. За допускання грубих помилок у практичних завданнях, не володіння спеціальною термінологією оцінка знижується на 16 — 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка “відмінно”, 90 — 100 балів, А (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він дає точні або майже точні відповіді на теоретичні питання; продукує оригінальні висновки; послідовно, повно і логічно викладає теоретичний матеріал; дає різнорівневий аналіз музичних творів та їх фрагментів; пише відповідні технічним вимогам та художньо цінні письмові роботи.

Оцінка “добре”, 82 — 89 балів, В (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він демонструє добрий рівень знань теоретичного матеріалу; повно розкриває зміст матеріалу відповідно до поставленого завдання; загалом правильно виконує завдання, але допускає дві - три неточності; не припускається грубих помилок у викладенні теоретичних положень.

Оцінка “добре”, 74 — 81 балів, С (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він демонструє достатній рівень знань теоретичного матеріалу; досить повно розкриває зміст матеріалу відповідно до поставленого завдання; загалом правильно виконує завдання, але допускає дві-три неточності; допускає дві-три неточності у визначенні музикознавчих понять, обґрунтуванні висновків, узагальнень; не припускається грубих помилок у викладенні теоретичних положень.

Оцінка “задовільно”, 64 — 73 бали, D (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він демонструє задовільний рівень знань; не завжди точно розкриває зміст матеріалу; не завжди повно і правильно відповідає на питання; вирішує завдання фрагментарно; допускає суттєві помилки у вирішенні

завдань; виклад матеріалу не відповідає вимогам повноти, системності, логічності.

Оцінка “задовільно”, 60 — 63 бали, E (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він демонструє задовільний рівень знань; не точно розкриває зміст матеріалу; не завжди повно і правильно відповідає на питання; вирішує завдання неповно; допускає суттєві помилки у вирішенні завдань; виклад матеріалу не відповідає вимогам повноти, системності, логічності.

Оцінка “незадовільно”, 35 — 59 балів, FX (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він виявляє знання музичного матеріалу обсягом до 50%; неповно розкриває зміст матеріалу, допускає грубі помилки у його тлумаченні; не володіє спеціальною термінологією; не може впоратися з практичним завданням; допускає грубі помилки у викладенні матеріалу; демонструє незадовільний рівень знань.

Оцінка “незадовільно”, 0 — 34 бали, F (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він не виявляє знання музичного матеріалу; не розкриває зміст матеріалу, допускає грубі помилки у його тлумаченні; не може впоратися з практичним завданням; допускає грубі помилки у викладенні матеріалу; демонструє вкрай незадовільний рівень знань.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності за модуль	Оцінка за національною шкалою	Шкала ECTS
90-100	5 Відмінно	A
82-89	4 Добре	B
74-81		C
64-73	3 Задовільно	D
60-63		E
35-59	2 Незадовільно	FX Для одержання кредиту потрібне доопрацювання.
0-34		F Необхідне повторне вивчення дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. Введення в курс поліфонії.

Тема 1. Загальна характеристика поліфонічної музики. Види поліфонії.

Поліфонія як один із найважливіших засобів музичної виразності і засобів композиції. Визначення поліфонії як виду багатоголосся, ґрунтованого на поєднанні двох і більше самостійних мелодій або фактурних комплексів. Художня значимість кожного з голосів поліфонічного цілого. Закономірності поліфонічної музики: домінування горизонтального начала при вагомості вертикалей, образна складність і багатогранність, вагоме значення раціонального підходу, безперервність, “текучість” розвитку, забезпечується не збіганням каденцій, цезур, кульмінацій, акцентів при спільності заключних каденції та можливості спільного початку.

Види поліфонії: підголоскова, контрастна та імітаційна. Підголоскова поліфонія, ґрунтована на одночасному звучанні кількох варіантів однієї мелодії. Контрастна поліфонія, ґрунтована на одночасному звучанні кількох різних самостійних мелодій. Імітаційна поліфонія, ґрунтована на початковому звучанні однієї теми й наступному її почерговому проведенні в інших голосах.

Практична робота: визначення на слух видів поліфонії в музичних творах і їх фрагментах.

Тема 2. Загальний огляд історії розвитку поліфонії.

Значення жанру органуму у виникненні поліфонії. Поліфонічна музика періоду *Ars Antiqua*: мелізматичний і метризований органум — перші музичні поліфонічні жанри, техніка *Stimmtausch*. Виникнення жанру ізоритмічного мотету і багатоголосної меси в період *Ars Nova*, їх особливості в творчості Ф. де Вітрі та Г. де Машо.

Виникнення і розвиток жанру мадригалу в ренесансній музиці, поліфонія строгого стилю в творчості композиторів нідерландської (франко-фламандської) школи. Здобутки композиторів нідерландської школи: розробка принципу компліментарності голосів, усіх форм імітації та канону першого і другого розрядів, безкінечних канонів, канонічних секвенцій, різних видів складного контрапункту, в т. ч. поліфонічно-варіаційних методів роботи з темою — ритмічної аугментації та дімінації, інверсії, ракоходу. Особливості поліфонічних тем строгого стилю: плавність, неквадратність, обмежений діапазон, трактування стрибків і консонансів.

Формування поліфонії вільного стилю в бароковій музиці, її специфіка в модифікації принципів поліфонії строгого стилю: насичення поліфонічних тем ритмічною і звуковисотною характерністю (формальністю), необмеженість діапазону, інтервальних послідовностей, залежність від гармонічного плану твору, кристалізація двох-, трьох-, чотириголосного складу, значення контрастної поліфонії на рівні з імітаційною. Виникнення жанру фуґи, поліфонічних циклів. Творчість Й. С. Баха — вершина розвитку поліфонічної музики.

Значення поліфонічних форм і технік в гомофонно-гармонічному стилі класико-романтичного періоду. Імітація і складний контрапункт як важливі методи роботи з темою і драматургічні засоби в сонатно-симфонічних циклах. Поліфонізовані сонатні форми в творчості В.А. Моцарта і Л. ван Бетховена пізнього періоду. Зображальна функція фугованих форм в романтичній музиці. Використання контрастної поліфонії в оперній музиці, в т.ч. в лейтмотивних системах, ансамблях контрасту. Полімелодизм інструментальних тем романтичного стилю в творчості Р. Шумана, С. Рахманінова, А. Скрябіна та ін.

Поліфонія в музиці ХХ ст. як визначальний спосіб музичного висловлювання. Можливості поліфонічних тем в межах хроматичної тональності та асиметричного ритму. Значення стильового напрямку неокласицизму у зверненні до поліфонічних форм і технік минулого. “Полявища” (поліметрія, поліладовість, політональність, поліакордика) як вагомі елементи музики ХХ ст. Творчість композиторів ново віденської школи, І. Стравінського, П. Гіндеміта, Д. Шостаковича — яскравий приклад поліфонічної музики першої половини ХХ ст. Розвиток поліфонічних технік в другій половині ХХ ст. Виникнення мікрополіфонії в творчості Д. Лігеті, використання поліфонії пластів. Полістилістика — важливий принцип і техніка композиції в музиці постмодернізму.

Тема 3. Підголоскова поліфонія.

Гетерофонія як найдавніший вид багатоголосся, перехідна форма від моно дії до поліфонії. Характерні особливості гетерофонії: ідентичний або майже ідентичний ритм, одноголосся з періодичним відгалуженням або рух різними інтервалами, при якому вгадується приблизно та ж мелодія, вузький діапазон.

Підголоскова поліфонія — вид гетерофонії, що характеризується розвиненістю голосів, розробленістю їх висотно-гармонічних співвідношень. Підголоскова поліфонія, основана на одночасному звучанні кількох варіантів однієї мелодії. Українська народна лірика — яскраві приклади підголоскової поліфонії.

Практична робота: написання обраної української народної пісні в триголосній підголосковій фактурі. Практичні рекомендації: початок з одноголосного заспіву з подальшим переходом у триголосся, розташування основної мелодії в середньому голосі, трактування верхнього та басового голосів як варіантів основної мелодії, їх рівноправність, дублювання верхнім голосом (вивід) середнього голосу в терцію з незначними розходженнями чи власними орнаментальними варіантами, функція гармонічну основу нижнього голосу, найменша його розвиненість в порівнянні з двома верхніми голосами; можливість неодногочасного вступу голосів та їх вільних тимчасових виключень, появи не регламентованих класичною гармонією вертикалей (співзвучне терцієвої будови), обов’язкове завершення пісні в унісон або в октаву.

Змістовий модуль 2. Контрастна поліфонія.

Тема 4. Простий контрапункт.

Поняття контрапункту в широкому сенсі як синонім до слова “поліфонія” та у

вужькому як принципи взаємодії голосів у поліфонії. Принципи контрастності та єдності голосів як базові в організації контрапункту. Досягання контрастності голосів за рахунок ритмічної компліментарності (одночасного використання в голосах різних ритмічних фігур), різної направленості звуковисотних ліній, неспівпадіння фразування (неспівпадіння вступу і завершення голосів, кульмінацій, цезур), відмінних артикуляції та динаміки. Створення єдності голосів за допомогою спільного метру, ладу, тональності, благозвучності інтервалів між голосами на сильних долях, спільного гармонічного плану, форми з однаковими кінцівками розділів і твору загалом.

Типи контрасту: доповнення, протиставлення, конфліктне зіштовхнення. Значний вплив на рівень контрасту жанрового наповнення тем, ладу, тональності, розміру. Практична робота: написання триголосного контрапункту в контрастно-поліфонічній техніці. Практичні рекомендації: самостійність і цілісність кожного голосу (досягається використанням схожих мотивів, вибудуванням логічного розвитку), наявність в кожному голосі рухливих і більш статичних фрагментів, перевага протилежного і скісного руху голосів, одночасне поєднання більш рухливих і менш рухливих голосів, використання для кожного голосу своєї теситури, заборона дублювання голосами одне одного та синхронного руху, уникання дисонансів на сильних і відносно долях (за винятком епізодичних затримань), очевидних рухів по розкладених акордах (маскувати неакордовими звуками).

Тема 5. Складний контрапункт.

Явище складного контрапункту, що базується на повторенні зі зміною мелодій в голосах або зміною співвідношення між голосами. Початкове і похідне нез'єднання голосів. Рухомий контрапункт як вид складного контрапункту, в якому похідне з'єднання утворюється в результаті зміни співвідношення мелодій шляхом їх руху відносно одне одної по вертикалі, горизонталі або водночас по вертикалі і горизонталі. Види рухомого контрапункту: вертикально-рухомий (зміна співвідношення мелодій шляхом їх руху по вертикалі), горизонтально-рухомий (зміна співвідношення мелодій шляхом їх руху по горизонталі), подвійно-рухомий (зміна співвідношення мелодій шляхом їх руху водночас по вертикалі та горизонталі). Пряма перестановка — перестановка голосів по вертикалі, що не призводить до зміни їх місць (верхній залишається верхнім, нижній — нижнім). Протилежна перестановка — перестановка голосів по вертикалі, що призводить до обміну їх місцями (верхній стає нижнім, нижній — верхнім). Подвійний контрапункт — різновид вертикально-рухомого контрапункту з протилежною перестановкою голосів.

Індексвертикаліс(Iv) — інтервал, на який змінюються голоси при вертикальній перестановці. Вирахування Iv шляхом додавання або віднімання інтервалів, на які рухаються голоси, де кожен інтервал записується цифрою, меншою на 1 за їх ступеневу величину.

Структурно-змінюючий контрапункт, де в похідному з'єднанні мелодії змінюються за допомогою інверсії, ракоходу, аугментації (ритмічного

збільшення), димінуції (ритмічного зменшення).

Практична робота: написання поліфонічної побудови з використанням рухомого і структурно-змінюючого контрапунктів.

Змістовий модуль 3. Імітаційнаполіфонія.

Тема 6. Поняття і види імітації.

Визначення імітаційної поліфонії як тієї, що базується на початковому звучанні однієї теми й наступному її почерговому проведенні в інших голосах. Роль використання спільної теми у формуванні цілісності музичного твору. Пропоста — голос, що першим викладає музичну тему. Ріспоста — голос, що імітує (повторює) тему. Інтервал вступу імітуючи голосів, відстань вступу, кількість пропост і ріспост, точність відповіді як базові аспекти вивчення імітації. Розповсюдженість кварто-квінтових імітацій у тоніко-домінантовому співвідношенні тональностей в музиці XV – XIX ст., можливість використання дисонуючих інтервалів вступу голосів у поліфонічній музиці XX ст. Близька відстань вступу голосів в імітаційній поліфонії строгого стилю і більша відстань в музиці з XVII ст.

Поняття протискладнення — контрапункт до імітуючого голосу. Різновиди імітації: пряма, інверсійна (дзеркальна), імітація в аугментації, димінуції, ракоході. Строга імітація, при якій зберігається ритм і ступенева величина інтервалів, і вільна імітація, що передбачає інтервальні та ритмічні зміни. Подвійні та потрійні імітація — одночасний виклад відповідно двох чи трьох пропост. Проста і канонічна імітація, де проста імітація — повторення фрагменту теми в її початково одноголосному викладі, канонічна імітація — імітація початкового голосу (пропости) на всіх або майже всіх ділянках його розвитку. Поняття канону першого і другого розряду, подвійного канону, безкінечного канону, канонічної секвенції.

Практична робота: написання імітацій прямих, в інверсії, аугментації, димінуції, ракоході, канону I розряду, безкінечного канону, канонічної секвенції.

Тема 7. Фуга — вершина розвитку імітаційної поліфонії.

Фуга — поліфонічна форма, основана на почерговому проведенні однієї (рідше — двох або трьох) теми в різних голосах. Чергування фрагментів форми з темою і протискладненнями та інтермедій — фрагментів форми без теми. Експозиція та вільний розділ фути, де експозиція — початкове проведення теми почергово в усіх голосах, вільний розділ — наступний за експозицією фрагмент, що в свою чергу може містити серединний (розробковий) і заключний (репризний) розділи.

Теми фуг за типом *atacca*, *andamente*, *sogetto*. Початковий мотив як найбільш характерне зерно теми за рахунок виразної ритмічної групи або інтервального ходу. Утримане та не утримане протискладнення. Вагомість ритмічної контрастності теми і протискладнення. Проведення в розробковому розділі теми в різних тональностях (часто субдомінантної сфери) і перетвореннях, в репризному — в основній тональності, можливість домінантового органного пункту.

Різні системи класифікації фуги: за кількістю тем — проста, подвійна, потрійна фуга; за кількістю голосів — двоголосна, триголосна, чотириголосна, п'ятиголосна фуга.

Фуга як окремих твір або частина бінарного поліфонічного чи сонатно-симфонічного циклу. Фуґи в творчості Г. Ф. Генделя, Й. С. Баха, Л. ван Бетховена, Й. Брамса, П. Гіндеміта, Б. Бартока, Д. Шостаковича, Р. Щедрина.

Практична робота: написання тем фуг в мажоро-мінорній та хроматичній тональних системах, експозиції фуги на власну тему.

6.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		Л	п	лаб.	інд.	с.р.		Л	П	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Введення в курс поліфонії													
Тема 1. Загальна характеристика поліфонічної музики. Види поліфонії	12		4			8	12		1				11
Тема 2. Загальний огляд історії розвитку поліфонії.	14		6			8	14		1				13
Тема 3. Підголоскова поліфонія.	12		4			8	12		1				11
Разом за змістовим модулем 1	38		14			24	38		3				35
Змістовий модуль 2. Контрастна поліфонія													
Тема 4. Простий дво- і триголосний контрапункт.	12		4			8	12		1				11
Тема 5. Складний контрапункт.	14		6			8	14		1				13
Разом за змістовим модулем 2	26		10			16	26		2				24
Змістовий модуль 3. Імітаційна поліфонія													
Тема 6. Поняття і види імітації.	10		2			8	10		1				9

Тема 7. Фуга — вершина розвитку імітаційної поліфонії.	16		6			10	16		2			14
Разом за змістовим модулем 3	26		8			18	26		3			23
ВСЬОГО	90		32			58	90		8			82

7. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ

Теми аудиторної роботи	денна форма навчання	заочна форма навчання
Тема 1. Загальна характеристика поліфонічної музики. Види поліфонії	4	1
Тема 2. Загальний огляд історії розвитку поліфонії.	6	1
Тема 3. Підголоскова поліфонія.	4	1
Тема 4. Простий дво- і триголосний контрапункт.	4	1
Тема 5. Складний контрапункт.	6	1
Тема 6. Поняття і види імітації.	2	1
Тема 7. Фуга — вершина розвитку імітаційної поліфонії.	6	2
ВСЬОГО	32	8

8. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Теми самостійної роботи	денна форма навчання	заочна форма навчання
Тема 1. Загальна характеристика поліфонічної музики. Види поліфонії	8	11
Тема 2. Загальний огляд історії розвитку поліфонії.	8	13
Тема 3. Підголоскова поліфонія.	8	11
Тема 4. Простий дво- і триголосний контрапункт.	8	11
Тема 5. Складний контрапункт.	8	13
Тема 6. Поняття і види імітації.	8	9
Тема 7. Фуга — вершина розвитку імітаційної поліфонії.	10	14
ВСЬОГО	58	82

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

При підготовці до практичних занять, необхідно опрацювати основні положення

лекційного матеріалу. Перше питання присвячено формам багатоголосного викладу поліфонії та гомофонії, терміну «гармонія» в широкому розумінні як «розміреність» та як музична наука.

Активно розвиваючи елементи поліфонічного мислення студентів, формується не тільки багатостороння особистість, а й відбувається виховання майбутнього викладача музичного мистецтва, що вільно почуває себе в сучасному багатозвучному просторі. Характерна ознака поліфонії виражається в одночасному поєднанні кількох мелодичних ліній, що надає можливості студентам розглядати художні твори та культурні явища в цілісно.

Основні завдання організації самостійної роботи

- Забезпечити володіння основними теоретичними знаннями з курсу поліфонія;
- Сформувати практичні навички щодо аналізу форм;
- Проявити творчі здібності
- Розвиток поліфонічного слуху
- Зробити усний поліфонічний аналіз

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні види багатоголосся, охарактеризуйте кожен з них.
2. Охарактеризуйте кожен з історичних періодів розвитку поліфонії по наступним пунктам: 1) Розвиток багатоголосся; 2) Які музичні жанри з'являються в даний історичний період, що для них характерно, які з них трансформуються, а які «зникають». 3) Представники композитори даного історичного періоду. 4) Які композиторські школи складаються в епоху Відродження в різних країнах Європи. Їх представники.
3. Які поліфонічні жанри епохи Бароко трансформувалися і присутні у творчості композиторів ХХІ століття.
4. Розкрийте поняття «строгий стиль» та «вільний стиль».
5. Загальні закономірності будови монодії строгого стилю. 3. Загальні закономірності будови монодії вільного стилю.
6. Що означає термін «контрапункт». Його походження.
7. Види контрапункту. Відмінності простого та складного контрапункту.
8. Принципи застосування дисонансів у простому двоголосному контрапункті.
9. Закономірності побудування простого контрапункту у двоголоссі.
10. Дати визначення терміну «імітація».
11. Загальні історичні відомості про імітацію та її роль у будові поліфонічного та гомофонного музичного твору.
12. Які є види імітації, будова.
13. Нескінчений канон – будова, розподіл на два розряди.
14. Канонічні секвенції – будова, принцип розподілу на два розряди.
15. Відмінність будови простого триголосного контрапункту та складного триголосного контрапункту.
13. Правила затримання. Подвійні затримання.
14. Які жанри відносяться до поліфонічних. Еволюція жанру фуги. Будова фуги.

Основні закономірності експозиції.

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрити письмово питання: «Представники композиторської школи епохи середньовіччя».
2. Аудіо-прослуховування творів композиторів різних історичних епох: Перотина Органума (середньовіччя), Гійома де Машо (Відродження), Жана Рамо (Бароко), Моцарта В. А (Класицизм), Ліста Ф. (Романтизм), Равеля М. (XX ст. імпресіонізм). Проаналізувати письмово, вказати на трансформацію музичної мови.
3. Написати письмову роботу на тему «Характеристика поліфонії строгого стилю». Розкрити письмово характерні особливості поліфонії строгого стилю: рух, стрибки, ритм, лад, гармонія, дисонанси.
4. Написати 6 монодії 10-12 тактів строгого стилю, беручи до уваги закономірності мелодії у строгому стилі.
5. Визначити відмінність простого та складного контрапунктів.
6. Пояснити будову вертикально-рухомого, горизонтально-рухомого, подвійно-рухомого контрапунктів.
7. Пояснити закономірності будови двоголосся вільного стилю.
8. Побудувати три приклади подвійно-рухомого контрапункту.
9. Проаналізувати фуги І.С. Бах I том ДТК, знайти імітацію. Записати письмово, які види імітації було використано.
10. Закономірності будови триголосної імітації. Записати та проаналізувати шість варіантів вступу голосів.
11. Знайти музичні приклади на однорідні та контрастні теми фуги.
12. Структура фуги. Середня та репризна частини фуги.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Інформаційно-ілюстративний Метод проблемного викладу Методи інтерактивного навчання Практичний метод

Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; Методи контролю та самоконтролю у навчанні;

Бінарні (поєднання теоретичного, наочного практичного методів навчання).

10. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Навчальні ресурси

Навчання проводиться за допомогою сервісів Google Meet (відео-телефонний зв'язок), платформи Zoom, Для забезпечення освітнього процесу додатково використовується навчальна платформа, призначена для створення персоналізованих навчальних середовищ – Moodle. Платформа використовується на основі ліцензії GNU General Public License.

Фортепіано

Ноутбук, інтерактивна дошка

Методичне забезпечення:

Робоча навчальна програма Силабус

Методичні рекомендації до самостійної роботи
Методичні рекомендації до контролю знань та вмінь студентів
Ілюстративний матеріал
Приклади нотної літератури

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

11.1. Основна

1. Астрахан Наталя, ПОЛІФОНІЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ, Житомирські літературознавчі студії. 2013. Вип. 7. С. 175-183.
2. Беліченко Н. Завдання з поліфонії : Строгий стиль. Вільний стиль (фуга) :
3. Практичний посібник для студентів ВНЗ культури і мистецтв. Харк. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків : ТОВ «С. А. М.», 2015. 80 с.
4. Беліченко Н. Логіка і поетика української народної поліфонії у розвідках композитора Т. С. Кравцова. Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурномистецьких рефлексіях. Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2018. С. 8-10.
5. Беліченко Н. Практичні рекомендації до написання простої чотириголосної фуґи.. Харків : Харк. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського; ТОВ «С.А.М.», 2015. 19 с.
6. Борисенко М.Ю. Гетерофонні принципи ранніх форм багатоголосся в усній та письмовій музичних традиціях : Методичний посібник з курсу «Поліфонія» для студентів вищих навч. муз. закладів / Харк. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків: «С.А.М.» ХНУМ, 2015. 56 с.
7. Гайдай, К. О. *Психолого-педагогічні умови розвитку музичного мислення учнів-піаністів у процесі роботи над поліфонічними творами*. Diss. МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2019.
8. Грицун Ю. Гармонія та поліфонія. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для бакалаврів спеціальності 025 Музичне мистецтво / Укл. : Грицун Ю. М. Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. 52 с.
9. Завгородня Г. Ф. Поліфонія як засаднича основа музичного мислення: до методології музикознавчого аналізу : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : 17.00.03. — К., 2013
- 10.Закрасняна Ж. М. Поліфонія як засіб викладення музичного матеріалу в аранжуваннях вокальних ансамблів А Capella // Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство. - 2018. - № 2.
- 11.Zumohliad, N. Yu. "Музичне мислення як основа фортепіанного виконавського мистецтва." *Культура України* 65 (2019).
- 12.Zhukova, Olena. "Комунікація у музиці: взаємодія авторського тексту та інтерпретації на прикладі клавірної музики бароко." *Мистецтвознавчі записки* 39 (2021): 107-112.
- 13.Ілініцька Н.С. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ НАД ПОЛІФОНІЄЮ ЗІ СТУДЕНТАМИ ФАКУЛЬТЕТУ МИСТЕЦТВ (ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ)

- 14.Кваша С.І ПОЛІФОНІЧНИЙ СЛУХ ЯК ПРЕДМЕТ ТЕОРЕТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ МУЗИЧНІЙ НАУЦІ., «Молодий вчений» № 11 (63) • листопад, 2018 р.
- 15.Кравцов Т. С. Прологомени до учбового курсу поліфонії. Педагогічні роздуми. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. праць. Харків : ХДУМ ім. І.П. Котляревського, 2004. Вип.13. С. 6–14.
- 16.О. І. Кригін, Л. Ю. Шуплецова Значення поліфонічної музики у розвитку музичної культури студентів: метод. настанови / уклад: О. І. Кригін, Л. Ю. Шуплецова; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2020. – 94 с.
- 17.Кузьмук О. В. Взаємодія поліфонічного та гармонічного принципів музичної організації у творах композиторів першої половини ХХ століття: специфіка оновлення, методи аналізу : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. — Київ, 2020
- 18.Куцин, Е. К. Поліхудожня компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва / Е. К. Куцин // Міжнародний науковий журнал "Освіта і наука" [Електронний ресурс] / голов. ред.: Щербан Т. Д.; заст. голов. ред.: Jerzy Piwowarski; Гоблик В. В. - Мукачево-Ченстохова : РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2022. - Вип. 1(32). - С. 50-54
- 19.Лисяна О. До класифікації видів поліфонії. Київ: Музика, 1978. № 4. Очеретовська Н., Цицалюк Г. Поліфонія: навчальний посібник для студентів вищих спеціальних музичних навчальних закладів III-IV рівня акредитації. Харків : Водний спектр «Джі-Ем-Пі», 2017. 164 с.
- 20.Мірошніченко С.В. Поліфонологія як музикознавча Кравцов Т. Прихована Пясковський І. Б. Поліфонія: навч. посібник. Київ: ДМЦНЗКіМУ, 2003. 242 с.
- 21.Пясковський І. Б. Поліфонія в українській музиці: навч. посібник. До 100-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ: НМАУ ім. П. І.Чайковського, 2012. 272 с.
- 22.Умрихіна, Оксана. "ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІФОНІЧНИХ ТВОРІВ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ФАХОВИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА." *Перспективи та інновації науки* 5 (5) (2021).
- 23.Наталія Цюлюпа, Вікторія Буцяк, Леся Михальчук, Методичні засади роботи над поліфонією в дитячих музичних школах , *New pedagogical thought*: Том 112 № 4 (2022)
- 24.Чехуніна, А. О. "Специфіка формування художнього мислення здобувачів музичної освіти." *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 36. С.89-93. (2021).URL: <http://innovpedagogy.od.ua/archives/2021/36/20.pdf>

11.2. Допоміжна

1. Горюхіна Н. Еволюція періоду / Н. Горюхіна. - К. : Муз. Україна, 1969. - 205 с.
2. Горюхіна Н. Эволюция сонатной формы / Н. Горюхіна. - К. : Муз. Україна, 1973. -146 с.
3. Карпенко, Олена, Наталя Дермельова, and Микола Пшеничних. "ФІЛОСОФІЯ МУЗИКИ ЯК СВІТОГЛЯДНА ДОМІНАНТА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

- ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ." *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти* 1.14 (2021): 159-167.
4. Пермінова С.О. Формування навичок сприйняття хорового багатоголосся у студентів вузів культури на заняттях з сольфеджіо: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02. «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / С.О. Пермінова. – К., 1999. – 21 с.
 5. Степанова Л.П. Методика розвитку поліфонічного слуху молодших школярів на уроках музики [Електронний ресурс]: теорія та методика музичного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л.П. Степанова. – К., 2011. – 256 с.
 6. Пінчук, О. Г. "НАВЧАЛЬНИЙ КУРС «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПОЛІФОНІЇ» В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МУЗИКОЗНАВЦІВ І КОМПОЗИТОРІВ: СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ВИЩОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ (ОСВІТНІЙ СТУПІНЬ БАКАЛАВР)." *Організаційний комітет* (2021): 187.
 7. Пясковський І. Б. Проблемні методи навчання в курсі поліфонії. Методика викладання музично-теоретичних і музично-історичних предметів. Київ, 1983. Шип С. В. Музична форма від звуку до стилю: навчальний посібник / С. Шип. – К. : Заповіт, 1998. – 386 с.
 8. Решетніков Л. Б. Про гетерофонний і хоральний склади (до постановки питання).
 9. Ровенко О. Провідний голос у поліфонічній фактурі. Українське музикознавство. Київ, 1974. Вип. 9. С. 178–196.
 10. Ровенко О. Стретна імітація. Київ : Муз. Україна, 1976. 88 с
 11. Хань Ле Формування поліфонічно-виконавських умінь майбутніх учителів музичного мистецтва за стильовим підходом : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. — Суми, 2019
 12. Цюлюпа, Наталія, Вікторія Буцяк, and Леся Михальчук. "Методичні засади роботи над поліфонією в дитячих музичних школах." *New pedagogical thought* 112.4 (2022): 110-114.
 13. Чехова, А. "НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ПІ ЧАЙКОВСЬКОГО Кафедра історії української музики та музичної фольклористики Дисципліна «Новітні тенденції в українській композиторській творчості." (2020).
 14. Якуб'як Я. Аналіз музичних творів (Музичні форми) / Я. Якуб'як. - Тернопіль : Астон, 1999. - 234 с.